

Fjármála- og efnahagsráðuneytið
Arnarhvíli
101 Reykjavík

postur@fjr.is

25. september 2018

Mál: Umsögn um áform um lagasetningu um að koma á fót þjóðarsjóði.

Samtök atvinnulífsins leggjast gegn áformum um stofnun þjóðarsjóðs sem ætlað er að safna arðgreiðslum orkufyrirtækja í eigu ríkisins og til að bregðast við meiri háttar áföllum. Ætlunin er að sjóðurinn geti orðið að umfangi um 250 – 300 milljarðar króna þegar fram líða stundir.

Samtökin benda á nauðsyn þess að hemja vöxt ríkisútgjalda sem eiga að hækka um ríflega milljarð króna í viku hverri á næsta ári frá því sem er á þessu ári. Í fjármálastefnu ríkisins er gert ráð fyrir auknum útgjöldum til allra helstu rekstrarliða þ.m.t. heilbrigðis-, mennta-, félags- og öldrunarmála. Að auki eru fyrirhugaðar verulegar fjárfestingar í vegum, flugvöllum, höfnum, hjúkrunarheimilum, sjúkrahúsum og skólum. Þessi áform eru reist á bjartsýnum forsendum um vöxt efnahagslífsins á komandi árum og háð því að þær bregðist ekki.

Það dregur úr trúverðugleika áforma um þjóðarsjóð að núverandi ríkisstjórn ætlar að leggja hluta af ætluðum tekjum sjóðsins til byggingar hjúkrunarheimila og til að efla nýsköpun. Hins vegar virðist ætlunin að komandi ríkisstjórnir hafi ekki þennan möguleika.

Samtökin minna á að skattbyrði Íslendinga er ein sú mesta meðal OECD-ríkja. Þessi þunga skattbyrði dregur úr samkeppnishæfni atvinnulífsins, hún rýrir getu einstaklinga til stofnunar fyrirtækja, minnkar nýsköpun í atvinnulífinu og takmarkar getu til markaðssóknar erlendis. Hár tekjuskattur fyrirtækja ásamt fjármagnstekjuskatti og tryggingargjaldi fækkar arðbærum verkefnum í atvinnulífinu, dregur úr fjárfestingum og varanlegum hagvexti. Þetta hefur gert að verkum að samkeppnishæfni Íslands hefur versnað í alþjóðlegum samanburði.

Samtökin telja að með því að leggja áherslu á góð rekstrarskilyrði atvinnulífsins, samkeppnishæfu skattkerfi, draga úr skriffinnsku og reglubyrði, hagræða og auka skilvirkni í rekstri ríkissjóðs verði ávinningur ríkisins mun meiri en leiða mun af stofnun þjóðarsjóðs.

Skuldir ríkissjóðs hafa lækkað á undanförunum árum og æskilegt er að haldið verði áfram að greiða niður skuldir þótt ríkissjóður hafi skyldum að gegna gagnvart skuldabréfamarkaði. Forsenda fyrir virkum skuldabréfamarkaði er að umfang óverðtryggðra og erlendra markaðsskuldabréfa sé af stærðargráðunni 17-23% af landsframleiðslu, að mati fjármála- og efnahagsráðuneytisins. Á Norðurlöndum hafa markaðir með sértryggð skuldabréf, útgefnum af lánastofnunum með veði í safni fasteignalána, stækkað jafnt og þétt eftir fjármálahrunið árið 2008. Á sama tíma hafa skuldir ríkissjóða þessara ríkja sem hlutfall af þjóðarframleiðslu staðið í stað eða lækkað og um leið hlutfallsleg skuldabréfaútgáfa viðkomandi ríkissjóða. Sem dæmi var útgáfa sértryggðra skuldabréfa í Svíþjóð í árslok 2015 að virði um 2000 milljarðar sænskra króna á sama tíma og óverðtryggð sænsk ríkisskuldabréf voru um 600 milljarðar sænskra króna. Á sama tíma hefur seljanleiki sértryggðra skuldabréfa í Svíþjóð verið áþekkur og seljanleiki ríkisskuldabréfa. Svipaða sögu má segja af danska markaðnum, en þar er markaður fyrir sértryggð skuldabréf hlutfallslega enn stærri en í Svíþjóð. Frá því að markaður fyrir sértryggð skuldabréf varð til hér árið 2012, hafa útgáfur bankanna með virka verðmyndun vaxið og eru að virði um 280 milljarðar króna, borið saman við um 740 milljarða króna útistandandi útgáfu óverðtryggðra og verðtryggðra ríkisbréfa. Ríkissjóður gegnir mikilvægu hlutverki á skuldabréfamarkaði en þó hann dragi úr skuldabréfaútgáfum sínum þá bendir þróunin hér heima og erlendis til þess að aðrir geti hæglega gegnt svipuðu hlutverki a.m.k. upp að vissu marki.

Samtökin telja að ófjármagnaðar lífeyrisskuldbindingar ríkissjóðs séu ekki veigaminni en aðrar skuldir þótt þær séu ekki meðtaldar í skuldum ríkissjóðs samkvæmt skuldahámarki laga um opinber fjármál. Þessar skuldbindingar námu 620 milljörðum króna árið 2017 eða 24% af landsframleiðslu. Heildarskuldir ríkissjóðs eru því 54% af vergri landsframleiðslu. Lífeyrisskuldbindingarnar munu koma til greiðslu á næstu árum og áratugum. Í fjármálaáætlun ríkissjóðs fyrir árin 2019–2023 er miðað við að reiknaðir vextir ófjármagnaðra lífeyrisskuldbindinga hækki úr 15,2 milljörðum króna árið 2019 í 21,9 milljarð árið 2013. Í greinargerð með áætluninni er sagt að óvissa sé um þróun þessara skuldbindinga en búist við að þær haldi áfram að vaxa. Það er orðað svo í greinargerðinni: „...í áætluninni er reiknað með nokkuð jöfnum vexti þeirra á tímabilinu ef ekki verði frekari forinngreiðslur en hún gerir ráð fyrir eða 7 ma.kr. árlega frá og með árinu 2019.”

Samtökin telja því að tekjum af arðgreiðslum eða auðlindagiöldum af orkuvinnslufyrirtækjum verði best varið með því að lækka skatta og efla þannig til framtíðar hagsæld allra Íslendinga.

Virðingarfyllst,

